

Replik til Bent Jensen

Af Thorsten Borring Olesen og Nils Arne Sørensen

»Læser kritikere bøger«, spørger Bent Jensen. Ja, det skulle vi da mene, samtidig med at vi selvfølgelig lader os belære om, at vi har fejllæst Bent Jensens kildeangivelse i note 94 på side 203, hvor vi kritiserer den for »vist nok« at være baseret på et Foreign Office-dokument i stedet for rettelig et dokument fra det sovjetiske udenrigsministerium. Det beklager vi, men skal dog anføre, at Bent Jensens skødesløshed med sine referencer lå bag fejllæsningen, idet han i denne note ikke anfører forkortelsen AVP RF, som bogen sædvanligvis henviser til, når der er tale om materiale fra udenrigsministeriet i Moskva. Forkortelsen F 085 kan ikke slås selvstændigt op i kilde- og litteraturfortegnelsen og er kun forklaret under forkortelsen AVP RF (se s. 659ff).

Bent Jensen synes vist også, at vi burde undskylde for, at vi ikke undersøgte, om dokumentationen for dele af analysen i kapitel 5 og 8 i *Bjørnen og haren* var at finde i *Den lange befrielse*, men – indrømmet – det var gået ganske hen over hovedet på os, at et godt stykke over 100 henvisninger, heraf mange til arkivmaterialer, i kapitler på 35-40 sider var at betragte som »et minimum af henvisninger«. Faktisk er disse kapitler statistisk set blandt de bedst dokumenterede i bogen, hvis vi bruger antallet af henvisninger som målestok. Der er nemlig her ca. 30% flere henvisninger pr. side end i bogen som helhed. Det er heller ikke sådan, at Bent Jensen andre steder i bogen har undladt at henvise præcist til *Den lange befrielse*. Det gør han fx flere steder i kapitel 4. Så her bøjer vi os nu ikke for Bent Jensens argumenter, selv om vi da er glade for, at

han nu har fortalt, hvor dokumentationen altså findes.

Forklaringen ændrer heller ikke ved vores generelle påstand om, at bogens referencer ofte ikke lever op til standardkravene for historievitenskabelig dokumentation hverken kvantitativt eller kvalitativt, for henvisningen til *Den lange befrielse* holder jo ikke i de øvrige kapitler. Lad os blot anføre nogle eksempler fra bogens kapitel 11 og 12. Først er der problemet med manglen på referencer. På side 269 redegøres der for Gustav Rasmussens holdning til Kontrolkommissionen i Finland, som beskrives som »ejendommelig« og som en, »ingen andre hverken dengang eller siden har delt«. Men der er ingen referencer til at dokumentere Gustav Rasmussens holdning. Det er der heller ikke til oplysningerne om udviklingen i DKP's medlemstal efter Prag-kuppet (s. 270f) eller til oplysningen om, at Bevin ikke havde inddraget de skandinaviske lande i sin 22. januar-tale 1948 (s. 273), eller til gengivelsen af Gustav Rasmussens udtalelser på det nordiske ministermøde i Karlstad i januar 1949 (s. 318), eller til ... Man kan blive ved.

Så er der problemet med sjuskede referencer. På side 285 er der en fremhævet tekst om påskeberedskabet i 1948. Den baserer sig på et notat i Hedtofts arkiv, ABA, som der står – men der er ingen oplysninger om, hvor i Hedtofts arkiv man finder notatet. Samme problemer gælder den fremhævede tekst side 331 om »sabotage i forsvaret«, hvor kildeoplysningerne er endnu mere lapidariske, idet der blot henvises til FE's arkiv. På side 274 refereres der til holdninger i den britiske avis *The*

Observer. Det sker med en henvisning til *Jyllands-Posten* 18. februar 1948, men uden reference til, hvilken artikel det drejer sig om. Denne type henvisninger til avismateriale er i øvrigt et problem, som er gennemgående i bogen.

Endelig er der problemet med de dårlige belæg. På side 269 henvises der til Erling Bjøls bog *Hvem bestemmer* som reference til oplysningen om, hvornår repræsentantskabet i Det norske Arbejderparti havde henvendt sig til den norske regering med ønsker om en mere vestvendt sikkerhedspolitisk kurs. Med al respekt for Bjøls bog er det jo ikke en 'tung' reference til denne udvikling. Bjøls egen reference henviser i øvrigt til Skodvins pionerbog om den norske NATO-beslutningsproces. Man undrer sig over, at Bent Jensen ikke selv kan lave denne reference, men det afspejler jo en systematisk mangel ved *Bjørnen og haren*, nemlig den ringe inddragelse af anden forskningslitteratur. Det er sikkert også dette problem, der får Bent Jensen til at henvise til Haakon Lie's erindringer (s. 290f), når han skal belægge, hvordan bølgerne gik højt om den sikkerhedspolitiske kurs på et møde i den nordiske socialdemokratiske samarbejdskomité den 7. februar 1948. Bent Jensen 'køber' fuldstændig ukritisk Haakon Lie's selvpromoverende udlægning af begivenhederne. Igen kunne man opfordre til også at basere sig på den eksisterende forskningslitteratur eller at sammenligne Lie's udlægning med det eksisterende forhandlingsreferat fra mødet.

Vi kunne også være fristet til at gå ind i en mere detaljeret diskussion af de redegørelser og tolkninger, Bent Jensen lægger frem i forbindelse med behandlingen af Danmarks holdninger til et nordisk forsvarsforbund og optagelsen i Atlantpagten. Men vi afstår og skal blot henvise til, hvad vi i den forbindelse al-

lerede skrev i vores oprindelige anmeldelse i *Historie* (2000,2, s. 364).

Derimod skal vi kort kommentere det forhold, at Bent Jensen synes, vi i den oprindelige anmeldelse gør meget ud af at revse ham for hans behandling af spørgsmålet om kernevåben på Grønland – et tema han kun behandler over »små to sider plus en 'boks'«. Når vi gør en hel del ud af denne sag, skyldes det, at Bent Jensens tolkninger her faktisk er ret sensationelle (og misvisende). Vi er helt åbne over for, at den udenrigsministerielle notits af 5. oktober 1959 – sammen med en mængde andet udenrigsministerielt materiale – kan inddrages i en kritisk diskussion af, om store dele af Udenrigsministeriet ikke reelt godt vidste eller gradvist kom til at vide, at der var kernevåben på og/eller over Grønland fra slutningen af 1950'erne og frem til 1968. Men man kan altså ikke med 5. oktober-notitsen dokumentere, at der var kernevåben på Grønland, og det er det, Bent Jensen gør på side 219 og 221 i sin bog, og det var det, vi anholdte i vores anmeldelse.

I sin replik forsøger Bent Jensen nu også at hævde, at der i notitsen er »mange lag« (hvad vi ikke skal benægte), og at den til »overflod« omtaler H.C. Hansens hemmelige brev fra 1957, hvilket er noget vrøvl, med mindre Bent Jensens dokument afviger fra det, der er optrykt i Thule-redegørelsens bilagsbind, eller at han har særlige telepatiske evner til at komme i kontakt med »lag« i kilden, som vi andre ikke besidder. Heller ikke henvisningen til nødlandingen i 1963 er i sig selv et bevis på, at Udenrigsministeriets referent i 1964 godt vidste, at der var kernevåben på Grønland. Der var jo netop tale om en nødlanding; en hændelse, som principielt også kunne finde sted i det sydlige Danmark, uden at man af den grund ville konkludere, at så måtte der også være permanent tilstedeværelse af kerne-

våben på syddansk eller i syddansk territorium. Og selve Eske Bruns henvendelse til Udenrigsministeriet i 1964 indikerer vel, at selv »Kongen af Grønland«, departementschef Eske Brun, ikke havde sikker viden om de amerikanske kernevåbenoverflyvninger af Grønland.

Afslutningsvis vil vi imidlertid gerne

beklage, hvis vores formulering om »stakkels« storfyrstinde Olga blev lovlig kæk. Hensigten var ingenlunde at forholde os nedladende til hendes tragiske skæbne, men i stedet blot at påpege, at Bent Jensens hovedmål med bogen havde stået klarere for læseren, hvis han havde undladt de talrige ekskursor, der også præger *Bjørnen og haren*.